

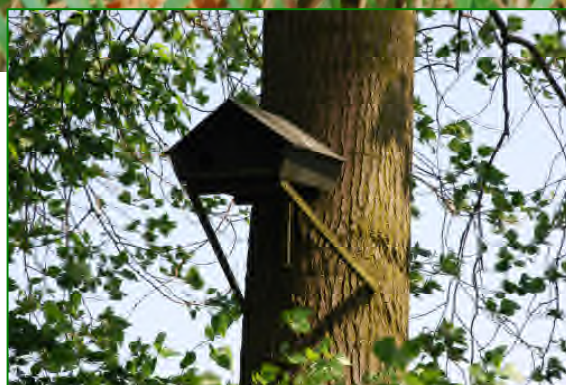

LOO PLAN
voor bos, natuur en landschap

BOSCOMPENSATIE A50

***Nader onderzoek effecten
boscompensatie op
verblijfplaatsen steenuil***

COLOFON

OPDRACHT

Nader onderzoek foerageergebied steenuil in verband met
boscompensatie A50 nabij landgoed De Mellard

OPDRACHTGEVER

Gemeente Overbetuwe
Afdeling Realisatie
Postbus 11
6660 AA Elst

OPDRACHTNEMER

LOO PLAN, voor bos, natuur en landschap
Diepesteeg 4
6994 CD De Steeg
tel.: 026 – 351 41 74
fax: 026 – 443 10 48
info@looplan.nl
www.looplan.nl

Uw kenmerk : mail 30-5-2013

Ons kenmerk : 2013-611-06139

Datum : 1 juli 2013

Contactpersoon : drs. ing. P. Jaarsma

Contactpersoon : Marko Sinke

Medewerking van : Matthijs Alberts

: Arthur Hoffmann

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
2	INVENTARISATIE	4
2.1	WERKWIJZE	4
2.2	RESULTATEN	6
2.2.1	HUIDIGE SITUATIE	6
2.2.2	TOEKOMSTIGE SITUATIE	8
2.3	TOETSING	8
2.4	CONCLUSIE	11
2.5	AANBEVELINGEN	12

LITERATUURLIJST

BIJLAGEN

1	GETOETSTE INRICHTINGSPLAN
---	---------------------------

1 Inleiding

Voor het boscompensatieplan A50 is men voornemens delen nabij het landgoed De Mellard te bebossen. Uit de quickscan Flora- en faunawet blijkt echter dat het gebied mogelijk deel uitmaakt van het foerageergebied van de steenuil. Als het essentieel foerageergebied betreft zou het verlies kunnen leiden tot een aantasting van de vaste verblijfplaats. Dit is niet toegestaan.

In dit onderzoek wordt de huidige en toekomstige situatie voor de steenuil in beeld gebracht. Uit de analyse komt naar voren of de verandering in het grondgebruik als gevolg van de boscompensatie van invloed is op het leefgebied van de steenuil.

Vervolgens wordt de conclusie getrokken of de verandering leidt tot een negatieve aantasting van het leefgebied van de steenuil, en of er in het kader van de Flora- en faunawet een ontheffing (met bijbehorend activiteitenplan) aan de orde is.

2 Inventarisatie

2.1 Werkwijze

Op basis van een veldbezoek en informatie uit luchtfoto's wordt het gebied geanalyseerd op de geschiktheid als leefgebied voor de steenuil. Dit wordt gevisualiseerd in de vorm van kaarten in Arcgis.

Per perceel is de geschiktheid in beeld gebracht. Dit wordt weergegeven volgens een stoplichtmodel in drie categorieën: weinig geschikt (rood), geschikt (oranje) en zeer geschikt (groen). Randen of andere structuren die de kwaliteit verbeteren of verslechteren zijn apart onderscheiden. Met een eenvoudig model wordt de positieve, dan wel negatieve invloed van de randen en structuren op de percelen doorgerekend. Dit kan leiden tot een op- of afwaardering van een deel van het perceel.

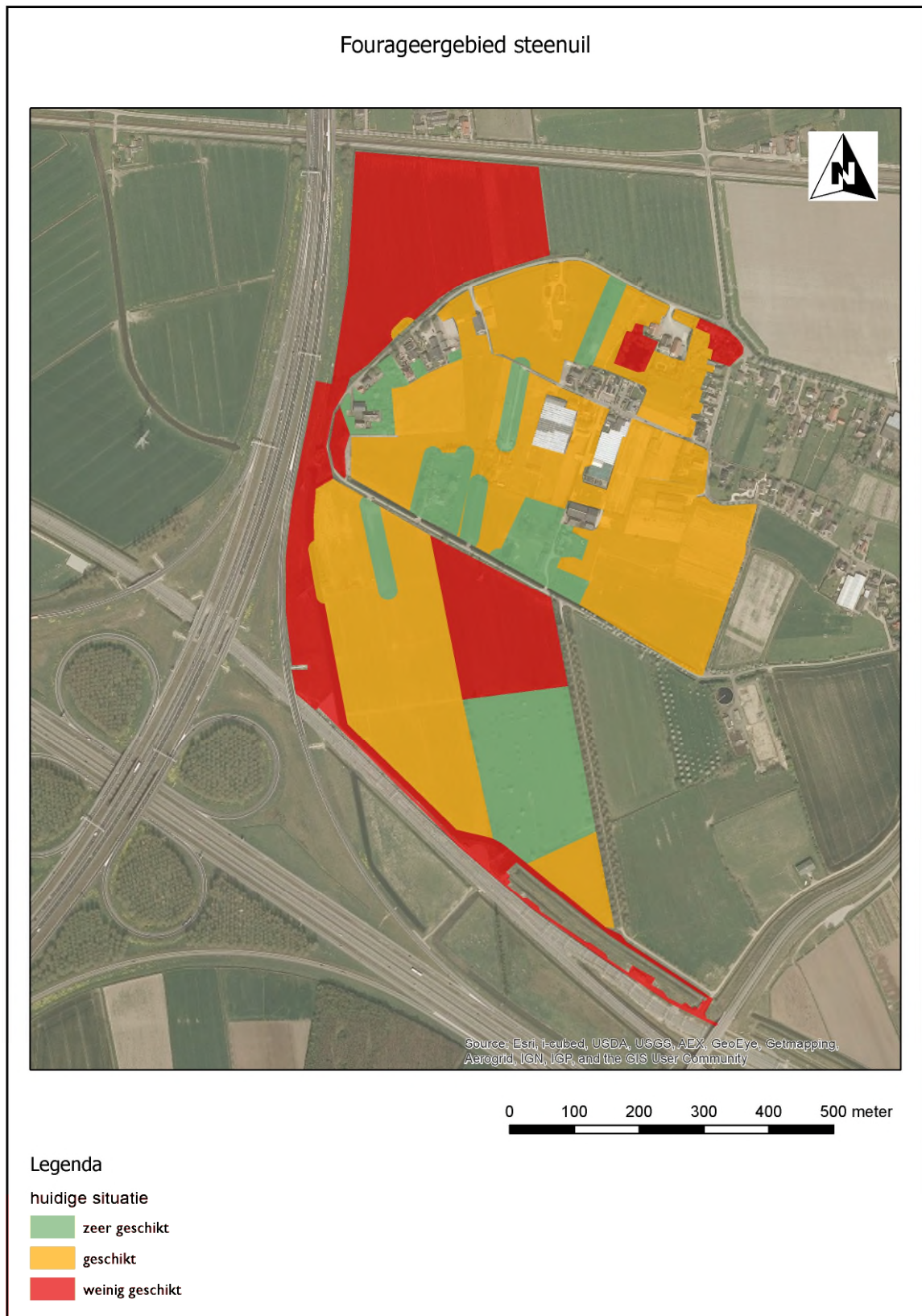
Voor de toekomstige situatie wordt de zelfde aanpak aangehouden. Door de huidige situatie met de toekomstige inrichting te vergelijken ontstaat een relatief verschil, waaruit afgeleid kan worden of het leefgebied van de steenuil positief of negatief verandert. Er zijn drie opties:

1. Huidige situatie is beter dan de toekomstige situatie
2. Huidige situatie is slechter dan de toekomstige situatie
3. Huidig en toekomstige situatie zijn gelijk

Bij optie 1 betekent dit dat de plannen een negatief effect hebben op het leefgebied van de steenuil en dat een ontheffing met bijbehorend activiteitenplan en compensatie nodig is. Bij de opties 2 en 3 betekent dit dat de aanpassingen in grondgebruik niet negatief uitpakken voor steenuil en dat de plannen zonder verdere procedures uitgevoerd kunnen worden.

In de Soortenstandaard Steenuil (lit. I) zijn diverse maatregelen beschreven om het foerageergebied voor de steenuil te optimaliseren. In het inrichtingsplan zijn veel van deze maatregelen reeds opgenomen ter versterking van zowel de landschappelijke als ecologische kwaliteiten van het gebied. Bij de toetsing wordt uitgegaan van een optimaal onderhoud als biotoop van de steenuil. In het inrichtingsplan is het onderhoud niet tot dat detailniveau beschreven.

Gezien het detailniveau van de voorziening (bv. aanleg losse takkenhoop, rommelhoekje) is ervan uitgegaan dat deze elementen aan het inrichtingsplan worden toegevoegd.

Figuur 1 Huidige situatie.

2.2 Resultaten

2.2.1 Huidige situatie

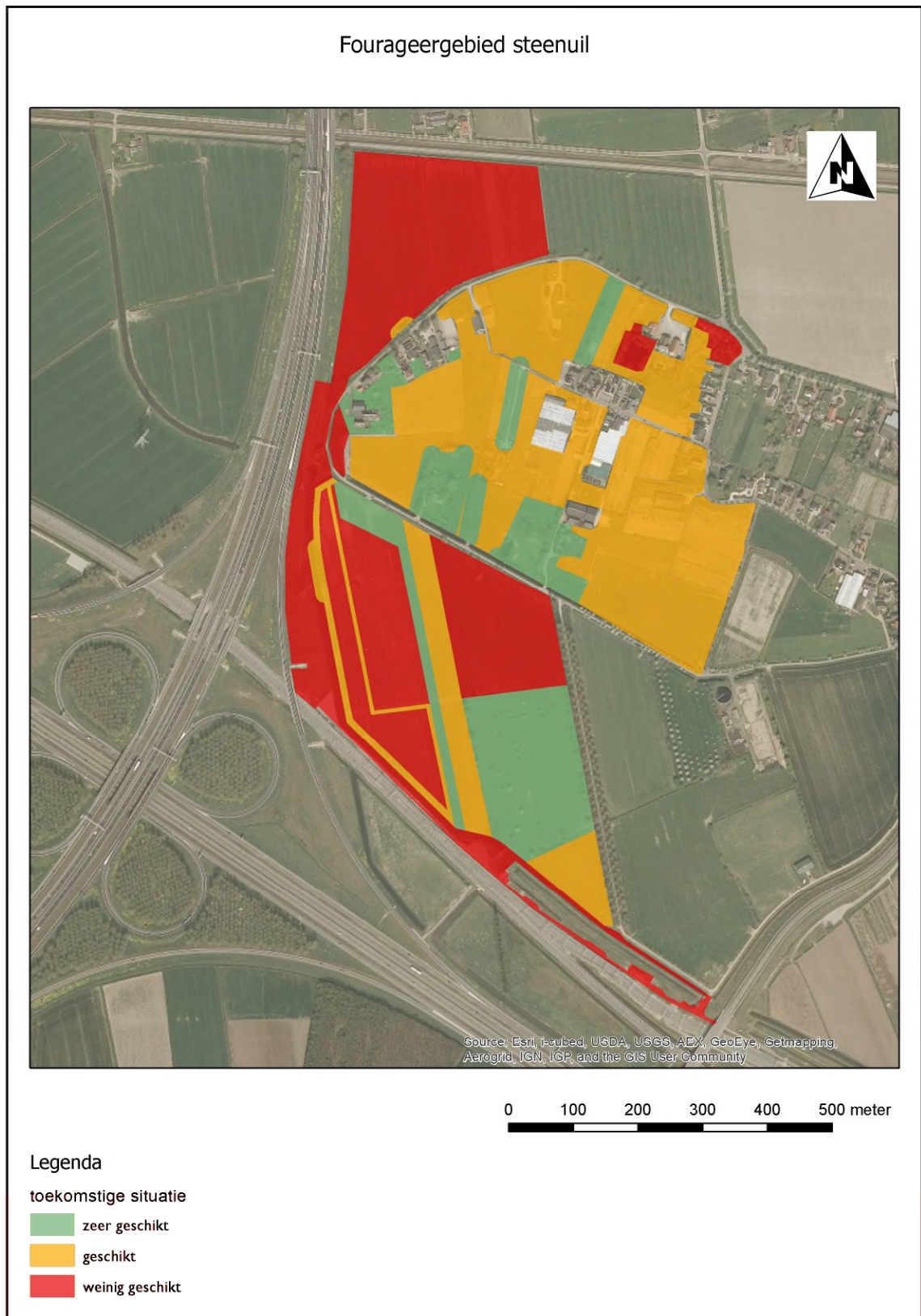
In de omgeving van Valburg is een steenuilwerkgroep actief. Jaarlijks worden de jonge steenuilen geringd en de kasten onderhouden. Volgens een van de leden, Frans Jacobs, is de omgeving van Valburg zeer geschikt voor de steenuil en moet zelfs gezien worden als kerngebied voor deze soort. De rijkswegen (A50 en A15) en de Betuwespoorlijn vormen een strakke begrenzing van het maximale foerageergebied. De infrastructuur zal niet gepasseerd worden om te foerageren, maar jonge vogels die op zoek gaan naar een nieuw territorium laten zich hier niet door weerhouden. Naar het oosten toe zijn enkele andere territoria aanwezig, die in de praktijk het foerageergebied vanaf die zijde afbakenen.

In de directe omgeving zijn meerdere steenuilkasten geplaatst en is er sprake van een goede bezetting en een hoge dichtheid aan territoria. In 2013 zijn drie bezette nest(kast)en in het gebied dat wordt omsloten door de Broekstraat en de Mellardseweg aanwezig. Twee van deze territoria liggen op geringe afstand van het plangebied, waardoor het aannemelijk is dat dit gebied tot het foerageergebied van de steenuil hoort.

Het plangebied wordt gekenmerkt door een zeer intensieve begrazing en is vrij grootschalig. Vooral de schaal van het landschap en het ontbreken van ruigtehoekjes leiden tot een beperkte geschiktheid van het gebied als foerageergebied.

Dit in tegenstelling tot het gebied dat wordt omsloten door de Broekstraat en de Mellardseweg dat kleinschalig is, met tal van 'overhoekjes', 'takstapels', beplantingen en ruige randjes. Hier is echter ook een tendens naar een intensiever landgebruik zichtbaar.

In kaart I is een waardering van de huidige geschiktheid als foerageergebied voor de steenuil weergegeven. Het is een momentopname, aangevuld met beschikbare kennis over het te voeren onderhoud.

Figuur 2 Toekomstige situatie.

2.2.2 Toekomstige situatie

Op enige afstand van de bezette nestkasten (circa 180 meter en verder) worden intensief begraasde weides omgevormd naar een smulbos (hoogstamfruit en noten), een complex van waterpartijen met overgangszones van riet en ruigte (Blauwbilgorgel), bos en beplanting.

Op kaart 2 is de waardering als foerageergebied van de nieuwe situatie weergegeven. Positief hierbij is de ontwikkeling van de Blauwbilgorgel en de ontwikkeling van mantel- en zoomvegetaties langs de buitenranden. Negatief is het verlies van matig foerageergebied door de omzetting van weidegrond naar bos. Echter, de weidegrond is door de grootschaligheid en intensieve begrazing van beperkt belang voor de steenuil. Deze nuancering is op de kaarten van het model niet terug te zien.

In het inrichtingsplan is aangegeven dat het gewas onder het smulbos wordt gemaaid, waarna het gebruikelijk is dat er wordt nageweid. Bij de toetsing is uitgegaan van een vroege maaibeurt (medio mei) met naweiden¹. Hiermee wordt op den duur een optimaal biotoop voor de steenuil verkregen.

Bij een late maaibeurt met naweiden is het gebied ongeschikt als foerageergebied tijdens het broedseizoen en moet de voorgestelde ontwikkeling als negatief worden beschouwd.

2.3 Toetsing

Het kaartbeeld geeft een indicatie van de effecten op het foerageergebied van de steenuil door de voorgenomen bos- en natuurcompensatie. Om een beter beeld te krijgen van de mogelijke effecten zijn de oppervlaktes per geschiktheidsklasse voor zowel de huidige als de toekomstige situatie in tabel 1 opgenomen.

Uit de literatuur is bekend dat de steenuil bij voorkeur in de directe omgeving van het nest foerageert. De grootte van het foerageergebied is sterk afhankelijk van de kwaliteit. Hierbij gaat het zowel over de soort prooidieren als de continuïteit van het aanbod.

Door de vogels te zenderen en ze jaarrond te volgen kan het foerageergebied tot in detail in kaart worden gebracht. Deze informatie is niet voorhanden en de veldgegevens geven geen aanleiding om een dergelijk (duur) onderzoek uit te voeren.

Bij de toetsing wordt uitgegaan van gemiddelden uit andere onderzoeken (lit. 1, 4, 6). Voor de situatie bos- en natuurcompensatie De Mellard is een straal van 200 meter rond de bezette territoria aangehouden. Dit is gelijk aan een gebied van ruim 12,5 hectare.

¹ In plaats van vroeg maaïen en naweiden, kan ook gekozen worden voor jaarrond begrazing of het vroeg (april) inscharen van dieren, opdat er tijdens het broedseizoen een korte grasvegetatie aanwezig is.

Bij deze modelmatige benadering blijkt het areaal foerageergebied af te nemen, maar het areaal foerageergebied dat binnen de homerange (de straal van 200 m vanaf de nestlocatie zit wijzigt nagenoeg niet (achteruitgang van 500 vierkante meter) terwijl het areaal met zeer geschikt leefgebied met bijna 1600 vierkante meter toeneemt.

De verschillen zijn gering op het essentiële foerageerbiotoop van 125.000 m² (de straal van 200 m).

	Actueel		Toekomst		Verschil	
	plangebied	200m straal	plangebied	200m straal	plangebied	200m straal
Zeer geschikt	50248	33054	55968	34646	5720	1592
Geschikt	166152	92851	118441	90754	-47711	-2097
Weinig geschikt	91993	54708	133984	55213	41991	505

Tabel 1 Oppervlakte in vierkante meters per geschiktheidsklasse.

Bij de inrichting zal er, zonder aanvullende maatregelen, een tijdelijke achteruitgang van de kwaliteit van het foerageergebied optreden. Deze tijdelijke achteruitgang kan gemitigeerd worden door het maken van een takkenril, takkenstapel, of enkele hopen met hooi waardoor een goed toevluchtsoord voor muizen ontstaat. Hierbij is uitgegaan van twee hopen met ieder een omvang van minimaal 3 kubieke meter en een maximale hoogte van 1 meter in of aan de rand van het smulbos. In plaats van takkenhopen kan ook gekozen worden voor een langere takkenril als dit beheertechisch beter is. De voorziening hoeft niet binnen het inrichtingsplan te worden gevonden, realisatie elders binnen het essentiële foerageergebied (200 meter rond nestplaats) is mogelijk.

In § 4.3.2 van de Soortenstandaard (lit. 1) staan een aantal maatregelen genoemd die het habitat van de steenuil een impuls kunnen geven. In tabel 2 zijn deze opgesomd en is aangegeven op welke wijze de inrichting of het beheer kan worden gedetailleerd om zelfs het geringe verlies aan biotoop te mitigeren.

Maatregel uit Soortenstandaard	Detailering
Creëren van overhoeken, kruidenzomen of ruigten, bijvoorbeeld een dubbele rij rasters	Rond de nieuwe aanplant wordt een mantel-zoomvegetatie tot ontwikkeling gebracht
Laten ontstaan van struwelen	Wel
Maken van takkenrillen, houtstapels, composthopen en mesthopen	Kort na inrichting ontstaan na het eerste jaar ruigtes; ter overbrugging worden enkele takkenrillen/houtstapels in het plangebied aangebracht
Zorgen voor kortgrazige percelen, zoals schapen- of paardenweitjes	De nieuw aan te leggen boomgaard/smulbos al vroeg in het jaar maaien of te begrazen. Korte vegetatie tijdens broedperiode!
Aanplanten hoogstamboomgaard	Inrichtingsplan voorziet hierin.
Aanplanten struiken en bomen die noten of vruchten dragen	Inrichtingsplan voorziet hierin, mogelijk aanvullen met walnoten in smulbos.
Aanleggen poel, vijver	Inrichtingsplan voorziet hierin, terrein wel (deels) in begrazing meenemen
Aanleggen van een moestuin	Niet
Laten overstaan graan in de winter	Niet

Tabel 2 Maatregelen uit Soortenstandaard in relatie tot het inrichtingsplan.

Uit de analyse van het inrichtingsplan en de nadere detailering / de te treffen maatregelen voor het verbeteren van het steenuilenbiotoop, wordt geconcludeerd dat de kwaliteit van het leefgebied minimaal gelijk zal blijven. De inrichting van het plangebied leidt tot een verbetering van verschillende aspecten binnen het leefgebied van de steenuil, zoals voedselsituatie en beschutting. Dit gaat ten koste van het areaal minder geschikt foerageergebied. Daarnaast worden tijdelijke positieve factoren (ril met hooi/strooisel) vervangen voor een duurzame structurele inrichting.

2.4 Conclusie

Het inrichtingsplan heeft voldoende elementen in zich om het verlies aan foerageergebied voor de steenuil te mitigeren.

Het areaal aan zeer geschikt biotoop neemt toe ten koste van het areaal matig geschikt biotoop. Op kleinere schaal vindt een verschuiving plaats van matig geschikt biotoop naar ongeschikt biotoop.

Grosso modo wordt het beter voor de steenuil. Door de inrichting van het plangebied verdwijnt echter tijdelijk zeer geschikt foerageergebied voor de steenuil (door frezen gras van paardenwei verdwijnt areaal aan foerageergebied).

Op grond van **artikel 11 van de Flora- en faunawet** is het verboden nesten of andere vaste rust- of verblijfplaatsen van steenuilen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren¹. Door het uitvoeren van mitigerende maatregelen blijft er kwalitatief en kwantitatief voldoende foerageergebied behouden. De maatregelen dienen te bestaan uit het aanbrengen van een aantal takkenhopen of -rillen² liefst in het smulbos of de directe omgeving hiervan en door begrazing van het smulbos. Ten behoeve van de begrazing moet een raster worden aangebracht³. De (permanente) begrazing met schapen of vergelijkbaar vee, moet wel worden geborgd in de privaatrechtelijke overeenkomst. In het inrichtingsplan moet rekening gehouden worden met individuele boombescherming (tegen vraat).

Bovengenoemde maatregelen zijn absoluut noodzakelijk om het areaal foerageergebied van de steenuil in kwantitatieve en kwalitatieve zin op peil te houden. Gebeurt dit niet, dan dient compensatie plaats te vinden buiten het plangebied.

Deze relatief goedkope en simpele maatregelen worden in het bestek meegenomen.

¹ Het nest van een steenuil is de plaats of ruimte die de steenuil gebruikt om eieren te leggen en uit te broeden, en om de jongen groot te brengen. Onder nest valt ook de inhoud van het nest en de functionele omgeving van het nest, voor zover het broedsucces daarvan afhankelijk is. Alle activiteiten die het broedsucces negatief beïnvloeden of tenietdoen, leiden tot een overtreding van artikel 11. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is het hele jaar van toepassing op alle nesten van steenuilen die in gebruik zijn. Voortplantingsplaatsen zijn buiten het broedseizoen in gebruik als vaste rust- en verblijfplaats. Dit artikel wordt overtreden als het object of het gebied waarin de voortplanting of de rust van de steenuil plaatsvindt, vernietigd of aangetast wordt. Dit is ook het geval als de kwaliteit van het gebied of object achteruitgaat, waardoor het niet meer de functie van voortplantingsplaats of vaste rust- en verblijfplaats kan vervullen.

² De takkenhopen of -rillen kunnen bestaan uit snoeihout, dienen een omvang te hebben van enkele kubieke meters en dienen minimaal 1 jaar op de plek te blijven om de steenuilen voldoende voedsel te bieden. De takkenhopen dienen vooraf aan de grondwerkzaamheden of indien dit praktisch wenselijk is, direct na de grondwerkzaamheden aangebracht te worden.

³ Rasterpalen worden gebruikt als uitkijkpunt. Daarom is het niet toegestaan om schrikdraad op de bovenkant van de palen te bevestigen. Om in de toekomst enige ruimte in het onderhoud te houden, kan overwogen worden om palen hoger boven het maaiveld te laten uitsteken, zodat een eventueel schrikdraad niet op de kop van de paal hoeft te worden bevestigd.

De natuurvriendelijke oever is in het natuurwaardenonderzoek meegenomen. De aanleg van de oever veroorzaakt ook een tijdelijke achteruitgang van het foerageergebied van de steenuil. De mitigatie hiervan is meegenomen in (tijdelijke) maatregelen (aanbrengen van de takkenbossen/-rillen (circa 10%)).

2.5 Aanbevelingen

Naast de maatregelen uit het inrichtingsplan zijn er nog een aantal maatregelen aan te bevelen die het leefgebied van de steenuil robuuster maken.

- Neem het schouwpad langs de natuurvriendelijke oever mee in de begrazing.
- Plaats een rij paaltjes langs het schouwpad; deze dienen als uitkijkpost voor de steenuil.
- Wees alert op veranderingen in het grondgebruik van de gronden tussen de Mellardsestraat en de Broekstraat

Er zijn nog maar weinig kwalitatieve berekeningen van het leefgebied van de steenuil gemaakt. Door het bevoegde gezag het plan te laten toetsen, kunnen onverwachte bezwaren tijdens de uitvoering ondervangen worden.

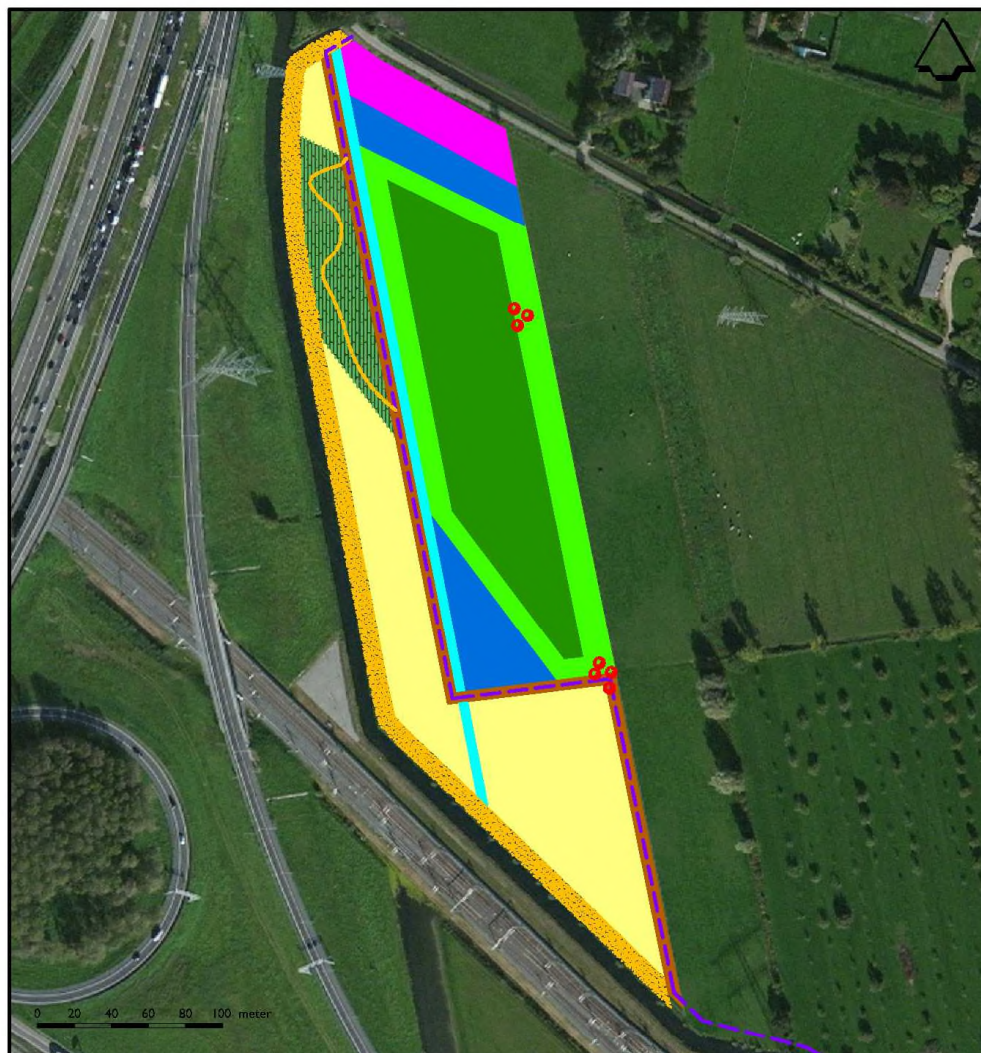
Literatuurlijst

1. Soortenstandaard Steenuil. Versie 1.0.
Dienst Regelingen, Ministerie van Economische Zaken
2. Loo Plan, 2013
Quickscan Flora- en faunawet 2013. Boscompensatie De Mellard. Rapportnummer: 2013-611-05931
3. Loo Plan, 2012
Inrichtings-, beplantings- en beheerplan Boscompensatie reconstructie A50. Rapportnummer: 2012-304-04770
4. Bremer, L. van den, R. van Harxen & P. Stroecken, 2009
Terreingebruik en voedselkeus van broedende steenuilen in de Achterhoek. SOVON-onderzoeksrapport 2009/02. SOVON Vogelonderzoek Nederland Beek-Ubbergen.
5. Landschapsbeheer Nederland
Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil.
6. Nieuwenhuyse, D. van, J. Génot and D.H. Johnson
The little Owl, Conservation, Ecology and Behavior of Athene Noctua.

BIJLAGEN

1 Getoetst inrichtingsplan

De Mellard, beheertypen

- Griend (1,49 ha)
- Landgoedbos (1,18 ha)
- Natuurbos (0,36 ha)
- Mantel / zoomvegetatie (0,77 ha)
- Smulbos (0,25 ha)
- Blauwbilgorgel (0,42 ha)
- Zijving (0,22 ha)
- Kade / wandelpad (0,38 ha)
- Natuurvriendelijke oever / schouwpad (0,60 ha)
- Wandelpad
- Struinpap
- Solitaire boom

Diepesteeg 4 6994 CD De Steeg

telefoon 026 3514174

fax 026 4431048

info@looplan.nl

www.looplan.nl

KvK 09116798